

زن در ادیان

مؤلفان:

رقیه نوری

کارشناس ارشد جامعه شناسی

دکتر محمد همایون سپهر

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

سرشناسه	: سپهر، محمد همایون
عنوان و نام پدیدآور	: زن در ادیان / مؤلفان محمد همایون سپهر، رقیه نوروزی
مشخصات نشر	: اراک: نشر نویسنده، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری	: ۲۵۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۲۵۹-۱۷۶-۰ : ۲۰۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص، ۲۵۱-۲۶۸
موضوع	: زنان و دین
حاشیه افزوده	: نوروزی، رقیه، ۱۳۵۵ -
بندی کنگره	: ۱۳۹۴ ۸۹/۴۵۸/BL
ردیفی	: ۲۰۰/۸۲
شماره انتشار ملی	: ۴۰۴۹۱۶۸

نشر نویسنده

زن در ادیان

مؤلفان:

دکتر محمد همایون سپهر - رقیه نوروزی

ناشر: نشر نویسنده

لیتوگرافی، چاپ: چاپخانه: نویسنده

صفحه آرا: طیبه خانم

طراحی جلد: زهرا جعفری

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۰۰۰

بها: ۲۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۵۹-۱۷۶-۰

حق چاپ برای مؤلفان محفوظ است.

نشانی: اراک - خیابان دانشگاه - احسان ۰۱، پلاک ۱۰-۱۴۵

کد پستی: ۳۸۱۷۸-۷-۶۵۸۷ تلفن: ۳۲۵۷۱۸۴-۰۸۶۱

www.nevisande.Org

فهرست مطالب

فصل اول: اسطوره و مفاهیم آن	۱۵
جایگاه زن در اساطیر	۱۶
مادر زمن و خدایان زاینده	۱۸
فصل دوم: یهودیت	۲۳
تولد حضرت موسی (ع)	۲۳
معرفی دین یهود	۲۴
داستان خلقت	۲۶
حجاب در یهودیت	۲۸
ازدواج	۳۱
رفتار جنسی	۳۴
طلاق	۳۵
محدودیتهای اجتماعی زنان	۳۸
قاعدگی	۳۸
آغاز بلوغ	۳۹
آموزش زنان	۴۰
قوانین ارث	۴۱
اشتغال زنان	۴۳
سقط جنین	۴۳
خلاصه فصل	۴۵

۴۹.....	خودآزمایی
۵۱.....	فصل سوم: مسیحیت
۵۱.....	تولد حضرت عیسی (ع)
۵۵.....	منش حضرت عیسی در مورد زنان
۵۷.....	کتاب مقدس مسیحیان
۵۷.....	بخش‌های عهد جدید
۵۸.....	ازدواج و طلاق
۵۸.....	نگاهی به آیات
۶۱.....	ازدواج و تمدد زوجات
۶۵.....	حجاب در مسیحیت
۶۵.....	نگاهی به آیات
۶۷.....	منابع فقهی دیگر
۶۸.....	انواع و اقسام حجاب در اهل عیسوی
۶۹.....	جایگاه زنان
۷۰.....	نقش جدید زنان
۷۱.....	آموزش زنان در مسیحیت
۷۱.....	نگاهی به آیات
۷۲.....	محدودیت‌های اجتماعی زنان در مسیحیت
۷۳.....	قوانین کلیسا در مورد زنان
۷۵.....	خلاصه فصل
۷۷.....	خودآزمایی
۷۹.....	فصل چهارم: دین بودایی
۸۱.....	ازدواج بودا

۸۳.....	طریقت بودا
۸۴.....	وضعیت اجتماعی زنان
۸۵.....	زندگی زنان
۸۸.....	قوانین انجمن رهرو
۹۰.....	بودیسم تئتری
۹۲.....	خلاصه فصل
۹۴.....	خود آزمایی
۹۵.....	فصل پنجم: مذهب هندو
۹۷.....	دی وی
۹۸.....	کتاب ودا
۹۹.....	جایگاه زن در دین هندو
۱۰۱.....	ازدواج
۱۰۲.....	جهیزیه
۱۰۳.....	دلایل ارزشمندی بودن پسر در کیش هندو
۱۰۴.....	آیین رسیدن به سن بلوغ
۱۰۵.....	زن در اجتماع کنونی هند
۱۰۶.....	گزیده‌های از ریگ ودا
۱۰۸.....	گزیده‌هایی از اوپانشاد
۱۱۰.....	نظام کاست
۱۱۱.....	رسم ساتی
۱۱۲.....	انجام مراسم ساتی
۱۱۵.....	خلاصه فصل
۱۱۷.....	خود آزمایی

۱۱۹.....	فصل ششم: آشنایی با دین زرتشت
۱۲۰.....	تاریخچه زرتشت
۱۲۳.....	کتاب مقدس زرتشتیان
۱۲۴.....	بخش های اوستا
۱۲۵.....	دیگر کتب مذهبی زرتشتیان
۱۲۶.....	آیین های اصلی زرتشتی
۱۲۷.....	داستان خلقت در دیانت زرتشت
۱۳۱.....	جایگاه اجتماعی زنان
۱۳۳.....	دواج
۱۳۷.....	ازدواج مزارع
۱۴۰.....	طلاق
۱۴۱.....	انواع ازدواج در دین زرتشت
۱۴۳.....	پوشش و آرایش زنان
۱۴۷.....	برخی مجازات ها و پاداش های مربوط به زنان در ارداویراف نامه
۱۵۵.....	آموزش زنان
۱۵۶.....	ارث زنان
۱۵۸.....	خلاصه فصل
۱۶۳.....	خودآزمایی
۱۶۵.....	فصل هفتم: اسلام
۱۶۵.....	سیره حضرت محمد (ص)
۱۶۷.....	پیامبر درس نیاموخته
۱۶۸.....	شخصیت رفتاری حضرت محمد (ص)
۱۶۹.....	ازدواج پیامبر (ص)

۱۷۱	همسران پیامبر (ص)
۱۷۲	آغاز بعثت
۱۷۳	جایگاه زن در اسلام
۱۷۴	قرآن کریم
۱۷۴	زنان و مردان لباس عفت هم دیگر
۱۷۵	طلاق در قرآن
۱۸۱	مفهوم طلاق
۱۸۲	وسوسه آدم و حوا در قرآن
۱۸۳	گناه نخستین در اسلام
۱۸۳	برابری خلقت در قرآن
۱۸۵	همسرانی از نوع خود
۱۸۶	برابری در آخرت در قرآن
۱۸۷	سقط جنین در قرآن
۱۸۸	زنده به گور کردن دختران در قرآن
۱۹۰	شهادت دادن زنان
۱۹۲	حضرت مریم (س) در قرآن
۱۹۴	کسب و کار زن و مرد در قرآن
۱۹۴	ممنوعیتظهار در قرآن
۱۹۶	نگاهی به منابع دیگر:
۱۹۷	ارث در قرآن
۲۰۱	چند همسری در قرآن
۲۰۲	حکمیت بین زوجین در قرآن
۲۰۳	ممنوعیت لعان در قرآن

۲۰۴	 ممنوعیت ایلاء در قرآن
۲۰۴	 ممنوعیت قذف در قرآن
۲۰۶	 جریان افک
۲۰۷	 نکاح در قرآن
۲۱۵	 بیعت با زنان در قرآن
۲۱۶	 حجاب در قرآن
۲۱۸	 شهادت دادن زنان در قرآن
۲۲۰	 والدین (پدر و مادر) در قرآن
۲۲۴	 حرمت ردواج با محارم در قرآن
۲۲۴	 برابری زن و مرد در کیفرهای دنیوی
۲۲۴	 احکام زنا در قرآن
۲۲۵	 احکام سرقت در قرآن
۲۲۵	 احکام قصاص
۲۲۶	 دیه در قرآن
۲۲۷	 خلاصه فصل
۲۳۱	 خودآزمایی
۲۳۳	 منابع

مقدمه

یکی از مهمترین موضوعات پژوهشی چند دهه اخیر را مطالعات زنان تشکیل می‌دهد. موضوع زن در اساطیر، ادیان، ادبیات، خانواده، هنر، جامعه‌شناسی و حقوق و ... محور بسیاری از این تحقیقات قرار می‌گیرند بویژه با کشفیات باستان‌شناسان در یکصد سال اخیر، پرده از بسیاری ابهامات برداشته شده و نظریات نوینی در شناخت و هویت زنان ارائه گردیده است و نقش آن را در هزاره‌های گمشده و تاریک اساطیر و ادیان تا مقام آلهویت بالا برده و ازلی ساخته است.

«نخستین نمونه‌های به دست آمده از فرسنگ و هنر پارینه سنگی، تندیس از یک زن است. که «ونوس ویلندورف»^{*} نام‌گذار شده و از ناحیه ویلندورف در جنوب اطریش امروزی به دست آمده است. قدمت این اثر به سه تا بیست و پنج هزار سال می‌رسد.^۱ کشفیات باستان‌شناسان بعدی نشان داد که اندیشه «خدا بانو» یا مادر کبیر جنبه جهانی داشته و اندیشه باروری، زایش و شیردهی و تغذیه به این جایگاهی «الهی - آیینی» داده است.

«کشف پیکرک‌های مادر کبیر مربوط به عصر «پارینه سنگی» در پهنه‌ای وسیع از سیبری تا دامنه‌های پیرنه، شاهی بر حضور یک دیدگاه جهانی پیرامون «خدا بانوی مادر» است به این ترتیب و با این اکتشافات در دهه‌های اول قرن حاضر در نقش تحسین «یا «کهن - آلگو» زن - مادر با کمال و تمامیت خویش دنیا را تکان می‌دهد.»^۲

* - Venus of willendorf

^۱ - لاهیجی - کار، شناخت و هویت زن ایرانی در گسترده پیش از تاریخ و تاریخ ص ۲۴

^۲ - همان، ص ۲۷

با پایان دوره یخبندان و مساعد شدن خاک برای کشاورزی حیات اجتماعی زنان در پانزده هزار سال پیش دچار تحول بزرگی شد.

«تقریباً همه انسان‌شناسان و باستان‌شناسان معتقدند که زنان اولین کشاورزان بوده‌اند. شاید اساس این طرز تفکر مبتنی بر این واقعیت باشد که زنان به دلیل همان مسئولیت همیشگی حفظ افراد تحت سرپرستی، زمان رویش هر گیاه و مکان مناسب آن را آموختند. اقتصاد مبتنی بر تولید خوراک در هر منطقه مناسب با شرایط اقلیمی و آب و هوا و زمینه مناسب رشد دانه‌های بومی - وحشی همان منطقه بنیان گرفت. گندم و جو در خاور نزدیک برنج در شرق آسیا و ذرت در آمریکا از گیاهان بومی بودند و کشاورزی در هر یک از این مناطق با تکیه بر بهایی استمرار یافت.^۱» با افزایش دهکده‌های باستانی و رشد تولید افزایش جمعیت حیرت‌انگیز است.

«جامعه کشاورز» زایش را شوق می‌کند و زاینده‌گان (مادران) که خوراک دهندگان نیز هستند مورد ستایشند. زنان همان‌گونه که خود می‌زایند زمین را نیز بارور می‌کنند. زن «مادر انسان» و «مادر زمین» است. چرخه زندگی در پستان او جاری است. پس آب‌های شیریون و رودهای پهناور نیز در اختیار است شیر مادر انسان را تغذیه می‌کند و آب شیرین زمین را.^۲

کشت زمین، نگهداری آتش، ساخت ظروف سفالین، هت خود، مداوای بیماران با گیاهان دارویی، تهیه غذا و طبخ آن، دست‌های او را سحرآمیز و مجزه‌گر نمود؛ و قدرت او را روزافزون کرد و به او جنبه آله‌هی داد. در ژاپن «آماتراسو» در چین «یین» در بین النهرین «تیامت» در یونان «هرا» و «آتنا» در مصر «ازیریس» و در ایران «سپندار مهر» و «آناهیتا» قدرتمندترین خدایان محسوب می‌شدند. «زن در نظر مردم ایران قدیم،

^۱ - همان، ص ۴۹

^۲ - همان، ص ۵۰

مظهر حیات و آفرینش بوده و بدین مناسب مجسمه‌های زیادی از این مظهر آفرینش و بقاء که در طول این دوران مظهر فراوانی و باروری و گاهی غضب نیز بوده، از تپه‌های ماقبل تاریخ به دست آمده است^۱.

با شروع کشاورزی در پانزده هزار سال پیش بر احترام و جنبه الهی زن افزوده شد. «صرف نظر از مجسمه‌های مختلف زن، که در کاوش‌های شوش به دست آمده و مانند آثار مکشوفه در حاکای دیگر، نمایانگر کیش زن در نقش مادری و شیردهی است. اسناد کتبی ایلامی مرهبط به راه دیم پیش از میلاد حاکی از بقای آثار نیرومندی از جامعه مادر سالاری گذشته است.»^۲ با هجوم اقوام سامی و آریائی این دوران به سر آمد و جنس مذکر مرد، به عنوان در آسمان در کسوت خدایان مذکر در اساطیر، و در روی زمین در قالب قدرت‌های فرعون، بفرز و ملل الهی تجلی نمودند. در مصاحبه‌ای جالب بین «جوزف کمپل» اسطوره‌شناس معروف و «بر» خبرنگار تلویزیون آمریکا صورت گرفت ابعاد این فاجعه بررسی می‌شود.

«مویزر: در گذر قرن‌ها، چه بر سر این حرمت جوامع ابتدای برای چهره الهه، الهه بزرگ، و زمین ما در آمد؟

کمپل: این درجه اول با کشاورزی و جوامع کشاورز ارتباط داشت. این تضاد به ناگزیر با زمین ارتباط دارد. زن، بچه به دنیا می‌آورد، درست همان طور که زمین گیاه را متولد می‌کند؛ و به بچه غذا می‌دهد، یعنی همان کاری را که گیاه می‌کند. لذا جادوی زن و زمین، هر دو یکسان‌اند. آنها با هم پیوند دارند. تجسم نیرویی که صورت‌ها را متولد و

^۱ - انصاف بور، قدرت و مقام زن در آدوار تاریخ، ص ۴۷

^۲ - اسکندری، در تاریکی هزاره‌ها، ص ۱۴۰

آنها را تغذیه می‌کند، به درستی مؤنث است. در دنیای بین النهرین باستان، در نیل مصر، و در نظام‌های فرهنگی زراعی، الهه، صورت اسطوره‌ای غالب است.^۱ اما سرانجام دوران افول فرا می‌رسد.

«اشغال‌گران سامی، صاحبان گله‌های بز و گوسفند، و اشغال‌گران هند و اروپایی گاودار بودند. هر دو قبلاً شکارچی بودند، و لذا فرهنگشان اساساً معطوف به حیوان بود. وقتی با شکارچی مواجه باشید، در واقع با کُشنده مواجهید. و هنگامی که با گله‌داران روبرو شوید، باز هم با کُشنندگان مواجهید، زیرا آنها کوچگرد و همواره در حرکت‌اند، با سایر کسانی که در مسیر آنها قرار می‌گیرند تقابل پیدا می‌کنند، و آبادی‌های مسیر حرکت خود را تصرف می‌کنند. این تاخت و تازها باعث پیدایش خدایان جنگ، و پدیدآوردن آذرخش، مانند زئوس و یهر-می شوند ... «مویزر»: شما آنها نقطه عطفی در تاریخ نامیده‌اید؟

کمیل: سامی‌ها؛ دنیای نظام‌های الهه مادر را اشغال کردند. و لذا اسطوره‌های معطوف به مذکر غالب شدند، و مادر - «الهه» - نوعی مادر بزرگ - الهه تبدیل شدند.^۲ کمیل در جواب پرسش «مویزر» که سؤال می‌کند به این ترتیب جامعه - مادر سالار شروع به واگذار کردن جای خود به دنیای مردان و «مذکر» می‌دهد؟ با حسرت آهی می‌کشد و پاسخ می‌دهد «آه، در آن زمان یعنی حدود ۱۰۰۰ ق.م، این فرآیند به پایان رسیده بود.^۳»

م - همایون سپهر

^۱ - کمیل، قدرت اسطوره، ص ۲۵۳

^۲ - همان، ص ۲۵۷.

^۳ - همان، ص ۲۵۸